

VAADE KÕRGELT KUPLITELE

INDREK ROHTMETS

„KARULA RAHVUSPARK“. Režissöör **Anne-Mari Neider**, stsenaarist **Rein Kuresoo**, operaatorid **Ivar Toodo**, **Teet Konksi**, **Mare Albri**, **Ivar Murel** ja **Riho Västriku**, tänud: **Rein Hanson** („Osoon“), loodus-hääled: **Veljo Runnel**, heli järeltöötlus: **Koit Pärna**, muusikaline kujundus: **Kadi Priske**, produtsent **Riho Västriku**, tootja: OÜ Vesilind. Betacam SP, 26 min, värviline. © Karula Rahvuspark, 2005.

Rein Kuresoo ja **Anne-Mari Neideri** maalitud portree Karula kandist, täpsemalt sealsest rahvuspargist, ei ole ülearu pretensioonikas linateos. Üleliigsete taotluste puudumine lisabki filmile võ-

lu. Et Karula sümboliks on kuplid ja kuppelmaastik, siis on autorid ikka ja jälle kasutanud aerovõtteid. Pilvepiirilt avaneb Karula lainetava küngastiku metsik ilu kõige paremini.

Haruldused kaadris

Karula Rahvuspark sündis kahe-teistkümne aasta eest, samal ajal kui loodi Soomaa Rahvuspark ja anti Vilсандile Rahvuspargi staatus. Ümmarguselt 11 000 hektaril kaitstakse seal nii ürgloodust kui ka pärandmaastikke. Vaheldusrikas pinnamood pakub Karulas eluruumi väga erinevatele taimekooslustele ja sellega ka loomadele. Sealt kandist pärit harulduste nimekiri

„Karula Rahvuspark“, 2005. Režissöör Anne-Mari Neider.

pole aga siiski kuigi pikk. Filmi tegijad on tähtsamad rariteedid ka kenasti üles võtnud, mis lisab nende tööle kahtlemata väärtust. Must-toonekurg jalutab heinamaal ja väike-konnakotkas hoolitseb oma poegade eest. Õnnestumiste hulka võib kindlasti lugeda ka kuusemetsade elaniku, kolmvarvas-rähni ja värbkakupere tabamise ning lõigu innukalt häälitsevast isasest rukkiräägust. Kindlasti on väga paljud juunikuu õhtutel ja öödel kuulanud rukkiräägu monotoonset krääksumist, krääksujat ennast silmata on õnnestunud aga vaid vähestel.

Üks Karula omapärasemaid haruldusi on apteegikaan. Seda väljasuremishoos olevat vereimejat tutvustab filmis kaanikoja peremeheks tituleeritud **Elmar Susi**. Selgub, et too pruuni triibumustriga uss aitab ravida rohkem haigusi, kui kümne sõrme peal kokku lugeda annab. Karula järvekesed on apteegikaani jaoks tänases Eestis üks viimaseid pelgupaiku. Järvedega on seotud ka üks haruldane kahepaikne, mudakonn, kelle tarbeks on viimasel ajal kaevatud kunstlikke kudemistiike.

Järved on tegelikult kuppelmaastike peaaegu niisama oluline koostisosa kui kuplid ise. Karula Rahvuspargi 40 järve hulgas on kõige suurem ja kuulsam Ähijärv, mis on kalastajate seas tuntud oma koharikkuse poolest. Teised on tunduvalt väiksemad ja seisavad ikka paarikaupa – suur ja väike kõrvuti.

Inimene keset loodust

Diktoriteksti kõrval kasutavad filmi autorid ka mitme loodusteadlase ning kohalike inimeste kommentaare. Saame teada, et Karula on üks Eesti metsasemaid piirkondi, kaks kolmandikku kuulistikust on seal metsade all, kusjuures märkimisväärse osa moodustavad inimesest suhteliselt vähe mõjutatud vanad metsad. Kui vanad metsad vajavad säilimiseks raiekeeldu ja kaitseriimi, siis põlised päreandmaastikud püsivad vaid tubli vaeva ja hoole toel. Kohalik talunik **Jüri Drenkhau** ütleb, et kui laseme lagedad kuplid võssa kasvada, siis pole see enam meie Karula.

Päreandmaastike juurde kuuluvad ka traditsioonilised taluhooned ja nende

„Karula Rahvuspark“.

säilitamise ning taastamisega ka Karulas tegeldakse. Nii on kuppelmaastike kõrval Karula sümboliks saanud ka heinamaad rohtu söövate hobustega, pikad laastukatusega palkhooned tagaplaanil. Igal aastal taastab rahvuspark oma jõududega mõne hoonekompleksi.

Ehtsat võro keelt kuuleme filmi algusosas ja lõpuotsas. **Vello Urbanik** ronib redeliga ühe vägeva *taropetäjä* otsa ning kõneleb metsmesindusest, mis oli Karula mail kunagi levinud ja tähtis tegevusala. Praegu on need puuhiidud veel vaid mälestusmärgid möödunud aegadest. Filmi lõpus kangutab **Jaan Pulk** koos kaaslasega hobusel vana kulunud raua alt ja kommenteerib oma tegemisi ning Karula elu. Elu läheb edasi ja rahvuspark seisab hea selle eest, et võimalikult traditsioonilisel viisil. Et ikka hobused sööksid koplis ja pikkrehtedel oleks ikka korralik laastukatuse peal.

Looduskeskne jutustus

Karula Rahvuspargist vändatud filmi mõte on eelkõige selle Eestimaa metsiku nurga tutvustamine. Küllap seepärast ei leia vaataja sealt olulisi probleemistatusi, ei tehta juttu ka võimalikest konfliktidest ja negatiivsetest arengusuundadest. Nägemus Karulast kerkib meie ette just nagu kaunis maastik hommikuudust. Filmi rahulik jutustuslaad ja kütkestavate looduskaadrite rida äratab huvi selle rahvuspargi vastu, mis kindlasti on olnud ka autorite eesmärk. Ainsaks kaheldava reputatsiooniga tegelaseks on kobras, kes teeb oma raie-tööd ülimal hoolimatusega ja uputab maalilisi paiku. Ent hurjutamist ei pälvi ka tema. Küllap klaarib loodus ajapikku kõik ise ära, piirab kopra arvukust ja taastab liikuva tasakaalu. Ja filmi vaatajalegi saab klaariks, et Karula teeb panuse loodusele.

„Karula
Rahvuspark“.

ANNE-MARI NEIDER (sünd. 13. VII 1977 Antslas) on lõpetanud 1996 Tartu Kunstikooli kunstilise kujundamise, 1998 Tallinna Sidekooli fotograafia ja 2002 Tallinna Pedagoogikaülikooli telerežii eriala. Aastast 2001 töötab Eesti Televisioonis ja OÜs Vesilind režissööri ning toimetajana. Teinud mitmeid telesaateid Kanal 2-le ja ETV-le ning dokfilmid „Surnupealuu sõdurid“ (2004) ja „Karula Rahvuspark“ (2004).